

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนย่อความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลได้ตามขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนย่อความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด พัฒนาทักษะการเขียนย่อความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลดังนี้

1. นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเขียนย่อความ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิดมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยประสิทธิภาพของกระบวนการหรือคะแนนระหว่างเรียน (E) ต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ หรือคะแนน

หลังเรียน (E₂) มีค่าเท่ากับ 89.26/84.31 ซึ่งสูงกว่าสมมุติฐานที่ตั้งไว้คือ 80/80

2. ดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เท่ากับ 0.7733 หมายความว่า ชุดฝึกการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิดที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 มีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 77.33

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีระดับความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.61

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีข้อค้นพบดังนี้

1. การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการเรียนรู้ด้วยชุดทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้น หลังการเรียน เสร็จสิ้นลงทันทีสูงกว่าก่อนเรียน อาจมีสาเหตุมาจากเหตุผลต่อไปนี้

1.1 ชุดฝึกทักษะการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีระบบตามหลักเกณฑ์การสร้างและผ่านการทดลองใช้มาแล้ว อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด มีประสิทธิภาพ 89.26/84.31 เมื่อเปรียบเทียบกับ เกณฑ์มาตรฐานของประสิทธิภาพ 80/80 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด ได้ดำเนินการสร้างขึ้นอย่างมีระบบแบบแผน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหา แล้ววางแผนการสร้าง โดยแต่ละชุดฝึกทักษะมีกิจกรรม สื่อ ประกอบการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ อีกทั้งยังได้ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมด้านภาษา เวลาที่ใช้และกิจกรรมต่าง ๆ ตามคำแนะนำคณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนั้นยังนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างมาก่อน จึงทำให้ชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิดสามารถใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และด้านชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลในแต่ละเรื่อง ดังนี้

ชุดฝึกทักษะชุดที่ 1 การย่อความจากบทความ นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ 89.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาไม่ซับซ้อน มีภาพประกอบให้เห็นชัดเจน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย อีกทั้งยังเป็นเนื้อหาแรก ๆ ของชุดฝึก เนื้อหาไม่ซับซ้อนและยาก นักเรียนจึงมีความตั้งใจเรียนและทำชุดฝึกทักษะมากเป็นพิเศษ

ชุดฝึกทักษะชุดที่ 2 การย่อความจากนิทาน นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ 89.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาไม่ซับซ้อน มีภาพประกอบ คำอธิบายให้เห็นชัดเจน ทำให้นักเรียนเรียนด้วย เนื้อเรื่องของนิทานทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย น่าสนใจและท้าทายให้แสดงความสามารถ

ชุดฝึกทักษะเล่มที่ 3 การย่อความจากจดหมาย นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ 88.24 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาไม่ซับซ้อน มีภาพประกอบ คำอธิบายให้เห็นชัดเจน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย

ชุดฝึกทักษะเล่มที่ 4 การย่อความจากเรียงความ นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ 88.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาไม่ซับซ้อน มีภาพประกอบ คำอธิบายให้เห็นชัดเจน และชุดฝึกทักษะมีความน่าสนใจ ทำท้าทายให้แสดงความสามารถ

ชุดฝึกทักษะเล่มที่ 5 การย่อความจากบทร้อยกรอง นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ 89.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาไม่ซับซ้อน เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้เรียน เนื้อเรื่องมีภาพประกอบที่น่าสนใจสวยงามและคำอธิบายให้เห็นชัดเจน เข้าใจง่าย น่าสนใจ

จากผลของการวิจัยชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนรวมทั้ง 5 ชุดฝึกทักษะ ได้คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ 89.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ นั้นแสดงว่าผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎี แคมมณี (2552 : 51-52) ได้กล่าวไว้ว่าทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เป็นพื้นฐานซึ่งควรคำนึงถึง คือ

1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึก กฎแห่งการใช้ และกฎแห่งผลสรุปได้ว่า ถ้าผู้เรียน

ได้เรียนในสิ่งที่สนใจ และมีความรู้พื้นฐานอย่างเพียงพอ นั่นคือ ต้องมีการทบทวนความรู้เดิม ก่อนการเรียนเนื้อหาใหม่เสมอ สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนประสบผลสำเร็จ และทราบว่าเรื่องที่เรียนมีประโยชน์ให้ผลป้อนกลับทุกครั้งที่มีการถามให้ตอบ ดังนั้นครูต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาทีละน้อยๆ จากง่ายไปหายาก ทำให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น

1.3 ทฤษฎีสิ่งเร้าและตอบสนองของสกินเนอร์ กระบวนการเรียนการสอนแต่ละ ครั้งประกอบด้วยกระบวนการของสิ่งเร้า (S) การตอบสนองสิ่งเร้า (R) และการให้ผลป้อนกลับ (F) ต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ

1.3.1 ด้านรูปแบบของการฝึก รูปแบบของการฝึกมีผลต่อการเรียนของ นักเรียน เนื่องจากชุดฝึกทักษะมีจุดมุ่งหมายในการฝึก เริ่มจากง่ายไปหายาก แต่ละชุดฝึก ทักษะมีความยากพอเหมาะ มีแบบฝึกหลายแบบเพื่อให้ นักเรียน ได้ฝึก ซ้ำ ๆ โดยไม่เบื่อหน่าย และเกิดความเพลิดเพลินในการทำชุดฝึกทักษะ ออกแบบอย่างมีความหลากหลายให้เร้าความ สนใจของผู้เรียน และมีคำอธิบายที่ชัดเจน และชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีภาพประกอบหลาย ลักษณะ หลายรูปแบบน่าสนใจ ซึ่งแบบฝึกที่สร้างขึ้นนี้สอดคล้องกับหลักการทำชุดฝึกทักษะที่ ได้เสนอแนะไว้ คือ แบบฝึกหัดน่าสนใจ และจงใจผู้เรียนด้วยการเริ่มจาก ข้อที่ง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำแบบฝึกหัดในแบบฝึกต้องมีคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้เด็ก เข้าใจ การให้เด็กทำแบบฝึกแต่ละครั้งต้องให้เหมาะสมกับเวลาและความสนใจของเด็ก และ แบบฝึกหัดควรมีหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่กว้างไกล ซึ่งสอดคล้องกับความคิด ของฉวีวรรณ กิรติกร (2537 : 11 - 12) ที่ว่า ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน เด็กที่เริ่มเรียนมี ประสบการณ์น้อยจะต้องสร้างแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ และจงใจผู้เรียนด้วยการเริ่มจาก ข้อที่ง่ายไป หายาก เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำแบบฝึกหัดและแบบฝึกหัดควรมีหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ ผู้เรียน ได้แนวคิดที่กว้างไกล

1.3.2 ด้านระยะเวลา ชุดฝึกทักษะที่ผู้รายงานสร้างขึ้นมี 5 เล่ม นักเรียนได้รับการฝึกติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับวิชย เพชรเรือง (2531 : 78-79) ที่กล่าวว่า พัฒนาทักษะกระบวนการคิด การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ กับศาสตร์อื่น ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ฝึกฝนให้เกิดความแม่นยำ

1.3.3 ด้านพฤติกรรมนักเรียน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนแต่ละ คนนั้นมีความกระตือรือร้นและพอใจที่จะเรียนจากชุดฝึกมาก นักเรียนสนุกสนานที่จะได้ทำ กิจกรรมด้วยตนเอง ทุกคนมีอิสระในการทำแบบฝึก กิจกรรมมีความต่อเนื่องกัน จึงทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับการทำแบบฝึก เพราะชุดฝึกทักษะมีหลาย

สอดคล้องกับกฎแห่งการฝึกที่นักเรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำ ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง ซึ่งกฎนี้เป็นการเน้นความมั่นคง แน่นแฟ้นของสิ่งที่เรียนความรู้คงทนถาวร สอดคล้องกับ คำรน ล้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ล้อมในเมือง (2544 : 10) ที่กล่าวว่า แบบฝึกหรือชุดฝึกจะต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึก สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนการสอนควรมีลำดับการเรียนรู้ในการทำจากง่าย ๆ ไปสู่แบบที่ยากขึ้น ควรเป็นสิ่งที่ น่าสนใจ มีความแปลกใหม่สามารถปรับเข้าสู่โครงสร้างทางความคิดของเด็กได้ แบบฝึกจึงไม่ควรสร้างเพียงข้อสอบอย่างเดียวเท่านั้นแต่ควรครอบคลุมถึงลักษณะของกิจกรรมสอดแทรก ด้วย

3. ดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เท่ากับ 0.7733 หมายความว่า ชุดฝึกการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 มีความรู้เพิ่มขึ้นคิด เป็นร้อยละ 77.33 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกการเขียนย่อความแบบแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการนำเสนอความรู้โดยนำเอาความสามารถ และเทคโนโลยี สมัยใหม่และชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีภาพประกอบหลายลักษณะ หลายรูปแบบน่าสนใจ ซึ่งแบบฝึกที่สร้างขึ้นนี้สอดคล้องกับหลักการทำชุดฝึกทักษะที่ได้เสนอแนะไว้ คือ แบบฝึกหัด น่าสนใจ และจูงใจผู้เรียนด้วยการเริ่มจาก ข้อที่ง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำ แบบฝึกหัดในแบบฝึกต้องมีคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจ การให้เด็กทำแบบฝึกแต่ละ ครั้งต้องให้เหมาะสมกับเวลาและความสนใจของเด็ก และแบบฝึกหัดควรมีหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่กว้างไกล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของฉวีวรรณ กิรติกร (2537 : 11 - 12) ที่ว่า ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน เด็กที่เริ่มเรียนมีประสบการณ์น้อยจะต้อง สร้างแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ และจูงใจผู้เรียนด้วยการเริ่มจาก ข้อที่ง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้เรียนมี กำลังใจในการทำแบบฝึกหัดและแบบฝึกหัดควรมีหลาย ๆ แบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่ กว้างไกล

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน หนองแปน โนนสูงนาเขือราษฎร์บำรุง ที่มีต่อชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้จัดทำขึ้น พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่จัดทำขึ้นน่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีกิจกรรมให้นักเรียนฝึกอย่างหลากหลาย เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก สามารถฝึกด้วยตนเองได้

ตัวหนังสือชัดเจนอ่านง่าย กิจกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง สามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถ โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะได้แก่

- 1) การเรียนรู้ที่มีความสุข
- 2) การเรียนรู้จากการคิด ปฏิบัติจริง
- 3) การเรียนรู้ร่วมกับคนอื่น
- 4) การเรียนรู้แบบองค์รวม สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง และ
- 5) การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสังเกต

นอกจากนี้ชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นในครั้งนี้ใช้กฎแห่งผล ซึ่งนักเรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ต่อไปอีก ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจก็จะเกิดผลดีต่อการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทำให้อยากเรียนรู้ การนำกฎแห่งผลมาใช้ โดยส่งเสริมให้เกิดความพอใจจากการฝึก รู้จักนักเรียนอย่างแท้จริง พยายามจัดการเรียน การสอนรวมถึงมอบหมายงานก็จะทำให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะฝึกเพิ่มมากขึ้น เพื่อช่วยให้พฤติกรรมหรือการกระทำนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก และเพื่อความคงทนถาวรยิ่งขึ้นในการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป จะใช้แต่การเสริมแรงทางบวก เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพได้ดีกว่าการเสริมแรงทางลบ เช่น ถ้อยคำและท่าทีการยอมรับ ชื่นชม รางวัลที่เป็นสิ่งของหรือรางวัลที่สมมติขึ้น การให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การแจ้งผลปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งการเสริมแรงด้วยวิธีการดังกล่าวจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจและต่อเจตคติที่ดีต่อชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดทำชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนควรศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดทำชุดฝึกทักษะ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้จัดทำชุดฝึกทักษะที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริง

1.2 การเลือกเนื้อเรื่องต่าง ๆ มาประกอบในชุดฝึกนอกจากจะเลือกเรื่องที่ทำให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ควรเลือกเนื้อหาที่ส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย

1.3 การนำรูปแบบของแผนผังความคิดไปใช้ควรเลือกรูปแบบของแผนผังความคิดที่เหมาะสมกับเนื้อหากิจกรรมที่มอบหมายให้ปฏิบัติ

1.4 ควรจัดให้ผู้เรียน ได้ฝึกทักษะการเขียนย่อความจากกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น

การย่อข่าว ย่อกำหนดการ ย่อสุนทรพจน์ ย่อเรื่องสั้น ย่อตำนาน ฯลฯ

1.5. ควรพัฒนาด้านการเขียนให้สวยงามไปพร้อม ๆ กับการเขียนย่อความซึ่งเป็นการปลูกฝังมารยาทในการเขียนให้กับผู้เรียน

1.6. การกำหนดกรอบผังความคิดควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดกรอบด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์แตกต่างกัน ทำให้แผนผังความคิดมีรูปแบบการนำเสนอรูปแบบหรือประเด็นที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอนโดยใช้แผนผังความคิดกับการสอนด้วยวิธีอื่น ๆ

2.2. การนำรูปแบบของแผนผังความคิดพัฒนาทักษะการเขียนย่อความให้กับนักเรียนในระดับอื่น ๆ เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฯลฯ

2.3. การพัฒนาชุดฝึกแบบแผนผังความคิดในเนื้อหาอื่นหรือกลุ่มสาระอื่น